

נוביני קרקובסקיה Nowiny Krakowskie

ארגון יוצאי קרקוב בישראל
ZWIAZEK KRAKOWIAN W IZRAELU
ASSOCIATION OF CRACOWIANS IN ISRAEL

כתיבה, עריכה והבאה לדפוס: **לילי הבר**
כתובת: ת.ד. 17209 תל אביב 69051
דואר אלקטרוני: lili@lyhaber.com
טלפון: 09-9579540 פקס: 054-4436366

גליון 22, פברואר 2008 אדר א' תשס"ח

בטאון ארגון יוצאי קרקוב בישראל

מגילת אסתר מקרקוב ב"יד ושם" בירושלים

שור הי"ד, זמן קצר לפני שהוא נעצר ונרצח, יחד עם רעייתו מילה, ע"י אמונו גט, המפקד הידוע לשמצה של מחנה פלשוב, ב-8 ביולי 1943 (ה'תמוז ה'תש"ג). הספרים נשמרו במרתפי הספרייה הלאומית של האוניברסיטה היגלונית עד אחרי המלחמה ואז הוחזרו למשפחת שור. פרופ' טדאוש קובלסקי, נעצר על ידי הגסטפו, יחד עם מספר רב של פרופסורים נוספים מהאוניברסיטה היגלונית, ונכלא במחנה זקסנהאוזן. חלק מהפרופסורים מצאו את מותם במחנה. פרופ' קובלסקי נמנה על הקומץ ששוחזר, חזר שבור ורצוף ונפטר זמן קצר לאחר גמר המלחמה.

בפורים השנה, יום שישי, י"ד אדר ב' תשס"ח (21 במרץ 2008), נקיים, יחד עם בני משפחותינו, טקס קריאת מגילת אסתר, בבית הכנסת שב"יד ושם" בירושלים ונבקר במוזיאון החדש. קריאת המגילה תתקיים בשעה 10:15. חברים המעוניינים להשתתף בתפילת שחרית, לפני קריאת המגילה, מתבקשים להגיע לבית הכנסת שב"יד ושם" בשעה 09:15.

הסעה מאורגנת תצא מתחנת ארלוזורוב בתל אביב, בשעה 08:30. שעת חזרה משוערת 14:30. המעוניינים להצטרף להסעה המאורגנת יפנו בהקדם למערכת, שכן מספר המקומות באוטובוס מוגבל. מי שמעוניין להגיע ברכבו הפרטי יפגוש אותנו בבין המבואה בשעה 10:00.

לאחר חיסול הגטו בקרקוב וגירוש היהודים לפלשוב ולהשמדה, מצא הצעיר קז'ימייז' קובלסקי, בערימת גרוטאות בקז'ימייז' הריקה מיהודים, מגילת קלף בגובה של 39 ס"מ ובאורך 161 ס"מ עם כתב עברי. קז'ימייז' הצעיר לא ידע מה פשר מגילת הקלף שמצא ולא ידע שמדובר במגילת אסתר עתיקה בת כ-300 עד 450 שנה, אך כבנו של פרופ' טדאוש קובלסקי, אורניתליסט ידוע באוניברסיטה היגלונית, הבין שמדובר בכתב יד, שלכל הפחות מקומו אינו בערימת הגרוטאות שנותרה בקז'ימייז' לאחר חיסול הגטו. קובלסקי הצעיר לקח את המגילה לביתו ושמר עליה בספרייתו במשך שנים.

לפני מספר שנים, בעת ביקור של ברל שור אצל קז'ימייז' קובלסקי, שהיה גם הוא פרופ' באוניברסיטה היגלונית, התברר לו כי מגילת הקלף הינה מגילת אסתר. אז החליט פרופ' קובלסקי לתרום את המגילה "ליד ושם", וכך עשה.

הקשרים בין משפחת שור ומשפחת קובלסקי החלו עוד לפני המלחמה. פרופ' טדאוש קובלסקי, האב, הכיר את מאיר שור, אביו של ברל שור, והציל את הספרייה הרבנית החשובה, בת אלפי ספרים, שהייתה במשפחת שור מספר דורות. הספרייה הועברה למשמרת אצל פרופ' טדאוש קובלסקי בשנת 1943 על ידי מאיר

מי יודע?

מיכאל אבני מבקש עזרה במידע על משפחת דודתו, דורה קליפשטיין בת רוזה הירשברג וליאון קליפשטיין, ילידת בוכניה 1905. בשנות ה-20 התגוררה בקרקוב ברחוב דיוור (Dajwór) 20, עם הוריה והאחים יצחק ודוד. שמו הפרטי של בעלה הוא ככל הנראה יחזקאל, ובשנות השלושים התגוררה דורה עם בעלה בפריז. כל הידוע פרטים על המשפחה מתבקש לפנות למערכת או לדואר eyalavni@012.net.il

פרופ' מרתה קייבסקה-טרמבצקה מהאוניברסיטה היגלונית בקרקוב מחפשת את בני משפחת עז'דא. לנדאו מקרקוב, שגרו לפני המלחמה בבנין "פניקס" ברחוב יאנה, על מנת להשיב לבעלים או ליורשיהם רהיט הנושא את ראשי התיבות של המשפחה, ונמצא ברשותה. כל הידוע פרטים על המשפחה יפנה למערכת או mkijtrem@gmail.com

גב' יזביגה סרוקה מבקשת לאתר את בני משפחת קנר וגולדברג-מ- Sanka/Frywald (מערבית לקרקוב), שהושתרו על ידי הוריה מפרברואר 1944 ועד ינואר 1945. גב' סרוקה זוכרת את קרול קנר שהיה אז כבן 34, הרמן גולדברג, רעייתו ובנם בנימין שהיה אז כבן 9 והגיס. כל מי שיכול להוסיף פרטים על המשפחות וגורלם מתבקש לפנות למערכת.

שנת כספים חדשה החלה, ואנו פונים בבקשה כי תקדימו ותשלמו את דמי החבר השנתיים.

המחאה בסך 120 ש"ח נא לשלוח לארגון יוצאי קרקוב, ת.ד. 17209, תל אביב 69051.

תרומה גבוהה יותר תתקבל בשמחה והערכה רבה.

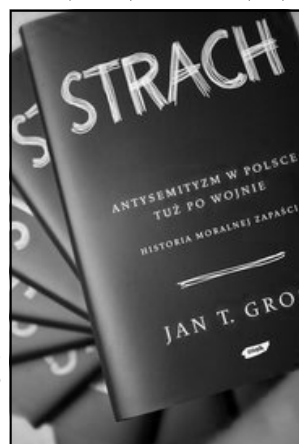
פרופ' גרוש, מחבר 'Strach' ו"שכנים" על רצח יהודי ידוּבְּנָה על ידי פולנים

Strach של פרופ' יאן תומס גרוש

פולין רועשת ורועשת בשל ספרו "פחד" של פרופ' יאן תומס גרוש, יהודי-אמריקאי שעזב את פולין ב-1968, ומכהן כמרצה באוניברסיטת פרינסטון. הספר עוסק באנטישמיות בפולין שאחרי מלחמת העולם השנייה, תופעה יחודית באירופה באותה תקופה, ובין היתר מספר את סיפורם של הפוגרומים שערכו הפולנים ביהודים, בקרקוב ובקילצה.

הפרקליטות בקרקוב התלבטה האם להעמיד לדין את גרוש ואת להוצאת זנק שהוציאה לאור את הספר, בתואנה של פגיעה בפולניות; סטניסלב דז'בייז', הקרדינל של קרקוב, הוסיף שמן למדורה כששלח מכתב מחאה להוצאת זנק על הדפסת הספר; והגדילו לעשות הנאציס האנטישמיים של "רדיו מריה" והארגון הימני-הקתולי "המטה למאבק נגד השמצת הכנסייה ובעד הפולניות" שארגנו כנס ענק רווי אנטישמיות שבו קראו: "היהודים תוקפים אותנו! צריך להתגונן!" בכרוזת שהודיעו על

התפילה ושהודבקו ברחובות העיר נכתב, "היהודונים לא ימשיכו לירוק עלינו". אנחנו מבקשים לאסוף מכם עדויות על הפוגרומים שנגרד על ידי הפולנים ביהודי קרקוב, ביום שבת ה-11 באוגוסט 1945, אז תקף המון פולני מוסת את היהודים שהיו ברובע היהודי קז'ימייז', את בית הכנסת ומתפלליו ואת דיירי האכסניה היהודית ברחוב מיודובה. הם היכו את תושבי האכסניה והמתפללים, השחיתו את רכושם, העלו באש את ספרי התורה והרגו לפחות אשה אחת. מי מכם שהיה באותם ימים בקרקוב, הותקף, נפצע, ראה, שמע, סייע לפצועים או דווח על הנעשה, מתבקש בכל לשון של בקשה להעלות את הדברים על הכתב ולשלוח לנו, למערכת. אנחנו נאסוף את החומר ונעבירו לארכיונים בישראל ובעולם, כדי שלא יהיה פתחון פה למי שטוען שהארועים האנטישמיים הללו לא היו, וכי ספרו של גרוש הוא שקרי ומעורר שנאה נגד הפולנים.

ר' אלתר דוד קורצמן הי"ד

בעקבות המאמר "חברת יתומים בקרקוב" שהופיע בבטאון הארגון מס' 21 מחודש ינואר 2008, פנה נכדו של דוד קורצמן וביקש להביא לידיעתנו פרטים נוספים אודות סבו, היכולים לשפוך אור על אישיותו ופועלו וכן לעורר עניין בקרב ציבור קוראינו.

ר' אלתר דוד קורצמן הי"ד
1865-1942

ר' אלתר דוד קורצמן, יאנוש קורצ'אק הקרקובאי, נולד בשנת תרכ"ה (1865) ברישא (היא ז'שוב), ונודע כלמדן גדול, נדבן, צנוע וחנון. היה איש שיחה מלבב, בעל הדרת פנים, אציל בחזותו ובמנהגיו, דיבורו מתון ושקול, רציני ומכונס. היה מנכבדי ואצילי העיר, עסקן חרוץ ונלהב, מסור בכל לבו לצרכי הציבור ובעיותיו, כיהן שנים רבות כפרנס הקהילה היהודית בעיר. ביתו היה פתוח לכל הנדכאים, האלמנות והיתומים ולכל מי שחיפש אוזן קשבת, לב רגיש ויד פתוחה. כתובתו היתה ידועה לכל, והוא מעולם לא השיב פניהם ריקם.

היה ממייסדי "אגודת ישראל העולמית" חבר הוועד הפועל העולמי של "אגודת ישראל" ונשיא "אגודת ישראל" בקרקוב. היה בין המייסדים של סמינר "בית יעקב", שימש כחבר הוועד הציבורי שליד הסמינר, ותרם להקמת בנינו המפואר. היה עוזרו ויועצו של הרב מלובלין, הרב מאיר שפירא ובין מייסדי "ישיבת חכמי לובלין". בעבודתו הציבורית ראה את יעוד חייו ולמענה הקדיש את כל עתותיו ואת כל להט נפשו.

היה נשיא בית היתומים "מגדלי יתומים" ומנהל המוסד בפועל, את כל כוחותיו השקיע בניהול המוסד, בפיתוחו ובשכלולו. קשור היה ליתומים בעבודות אהבה אמיצים, כנים ועמוקים, דאג להם וטיפל בהם ברוך ובאהבה. חניכיו ראו בו צעד לתאי הגזים.

בעתון "הצופה" מה-21.12.1979, כתב מאיר בוסאק, בין היתר:

"דמותו של יאנוש קורצ'אק זוהרת מתוך מחשכי השואה, אך הוא לא היה היחיד במעשהו הגדול... בית היתומים היהודי המפואר שבקרקוב נעזב עם הקמת הגטו. היתומים, בגיל 5-17 שנים, הועברו לאיזה בניין עלוב בגטו. מספרם הלך וגדל. ילדים שנמצאו עוזבים בעיר, ילדים יהודים שברחו בשעת גירושי עיירות הסביבה, ילדים שנתקבלו לבתי גויים להסתרה תמורת כסף וגורשו אחר כך מהבתים, ילדים שהוסתרו בבתי מחסה לילדים נוצריים ונתגלו על ידי המשטרה – כולם הועברו לבית היתומים שבגטו. מספר הילדים הגיע ל-300.

ר' אלתר דוד קורצמן בחברת חניכיו ב"בית מגדלי יתומים" 1939

"בראש המוסד

עמד ר' אלתר דוד קורצמן. לפני המלחמה היה האיש מראשי אגודת ישראל בעיר, היה בעל סוכנות פלדה וברזל "הוטה פוקוי" שבשלוזיה, איש עשיר ונדבן, למשפחה מכובדת – מה שנקרא "יהודי יפה". התפלל בבית המדרש ע"ש ר' אהרון, בנו של ר' קלמן אפשטיין בעל

"מאור ושמש" שחי ונפטר בקרקוב. לאותו בית מדרש נדב ר' אלתר דוד קורצמן ארון קודש עשוי מפלדה, שהזמינו באחד מבתי החרושת בגרמניה. בתקופת הגטו הקדיש את כל חייו לבית היתומים, שבראשו עמד עוד לפני המלחמה. הוא דאג לכספים לצרכי המוסד ולחינוכם היהודי המסורתי של הילדים. בוקר וערב נערכו תפילות בבית היתומים, ובחנוכה – ערב חגיגי עם הדלקת נרות. בצדו פעלה הגב' אנה פוירשטיין.

"במשלוחים של חודש יוני 1942 לא נגעו הגרמנים בבית היתומים. ביום 28 באוקטובר 1942 נסגרו שוב השערים בחומות הגטו... באותם ימים היה כבר ידוע – המשלוחים הולכים למוות. והנה ציוו הגרמנים על ילדי בית היתומים ללכת עם שיירת המשלוחים לתחנת הרכבת. אנשי ה-ג.י.ס. (יידישע-סוציאלע-זעלבסט-הילפע – העזרה הסוציאלית היהודית) קבלו זכות להישאר. מטעם הנהלת ה-ג.י.ס. נאמר לר' אלתר דוד קורצמן וגב' אנה פוירשטיין שיעברו אל הפינה במגרש בה עומדים המאושרים על ידי הגרמנים להשאר בגטו. שניהם סרבו. בראש פלוגות היתומים הלכו שניהם אל המוות."

צעדו האצילי והאמיץ של המתנד הנערץ ר' אלתר דוד קורצמן מצא את ביטויו במספר ספרים ומאמרים: "ערים ואימהות בישראל" (עמ' 348), "ספר קראקא" (עמ' 410), "אלה אזכרה" (עמ' 121-119), ביום הזיכרון השלישי לחיסול גטו קראקא (עמ' 85) – בשפה הפולנית, וכן בעיתונים "המודיע" מיום 14.10.1966 ו-"הצופה" מיום 21.12.1979.

מרצל קורצמן, הנכד

קוראים וכותבים

בגליון הקודם התפרסמה תמונתם של ילדים מבית היתומים היהודי בקרקוב לאחר המלחמה. הצילום הזה עורר בי זכרונות הקשורים לבית היתומים שלפני המלחמה.

יחד עם משפחתי גרנו ברחוב דיטלובקה 64, בבית שהיה סמוך לבית היתומים היהודי Żydowski Dom Sierót, ואשר היה בבעלותו. בית היתומים, כמו גם הבית בו גרנו, היה בן 4 קומות, בית יפה, מתוחזק היטב, בנין מכובד. לי אמנם לא היה כל קשר עם חניכי המוסד, אך לפעמים ראיתי את הילדים שגרו בו. הם נראו טוב והיו לבושים היטב.

אינני יודעת מה היה גורלו של המוסד בזמן המלחמה, אך יתכן שבין קוראי העתון ימצא מי מבין חניכי המוסד.

דורה הנפלד

דודי, שמעון פלדבלום, היגר בשנות השלושים של המאה שעברה מקרקוב לננסי שבצרפת, שם פתח סלון פרוות ברחוב גמבטה 3, התחתן ונולדה לו בת בשם מוניק.

כאשר לא מצאתי אותו אחרי המלחמה, פניתי לראש עיריית ננסי והוא ענה לי כי כל היהודים דוכזו במחנה דרנסי, ונשלחו ברכבות מזרחה (פרושו: מחנות השמדה). לא מכבר קראתי כי בפרס הוקם יד זיכרון ועליו ציון שמותיהם של כל היהודים האלה.

מאד הייתי מבקש לדעת האם שמו של דודי מופיע ברשימה, ואודה למי שיוכל לעזור לי.

יוסף קדרון

ת.ד. 10477 תל אביב

בחודש אפריל השנה ימלאו 100 שנה להולדתו של אוסקר שינדלר, מי שהציל 1,200 מיהודי קרקוב.

אנו מבקשים לציין את הארוע בכנס של "יהודי שינדלר" וצאצאיהם, ולצורך כך אנו זקוקים לפרטיהם של הניצולים ובני משפחותיהם.

נא לשלוח למערכת פרטים מעודכנים, כולל כתובת דואר, כתובת דואר אלקטרוני למי שיש, ומספר טלפון.

הודעה על הכנס תבוא בנפרד

על גורלו של ספר התורה מ"מגלה עמוקות"

באוקטובר 1939 צוויי הגרמנים על סגירת בתי הכנסת, ואבי, שהיה גבאי והחזיק במפתחותיו של בית המדרש "מגלה עמוקות", הוציא ממנו, תוך כדי סכנת נפשות, את ספר התורה שלנו, שנתרם על ידו בשנת 1930 לזכר אביו, זכריה בוסק, ואת פנקס בית הכנסת משנת 1850.

קורותיו של ספר תורה זה, גלגוליו עד להשמדתו, הם אולי סמל לגורלם של אלפי ספרי תורה בימי השואה. וכך כתבתי על המאורע בספרי "והאל לא נאחז בסבך":

ביום שבו יצאנו מקרקוב לגטו, העברנו בעגלות את המטלטלים לדירה החדשה. מאות ואולי אלפי עגלות העבירו את רכושם של היהודים, את כל מה שלא מכרו ב"חצי חנם" לגויים - רהיטים, כלי בית, מכונות תפירה וכיו"ב; מכרו מחוסר אפשרות לאחסון הכל בחדר שקיבלו בתוך דירה משותפת למשפחות אחדות. בדרכי לגטו עברתי ליד בית המדרש שלנו "המגלה עמוקות". דומיה היתה סביב. היהודים עזבו כבר את השכונה והפולנים טרם הגיעו. בית המדרש, שהיה סגור כבר כשנה וחצי, עמד עזוב ומוזנח, ושביל העפר שהוליך אליו

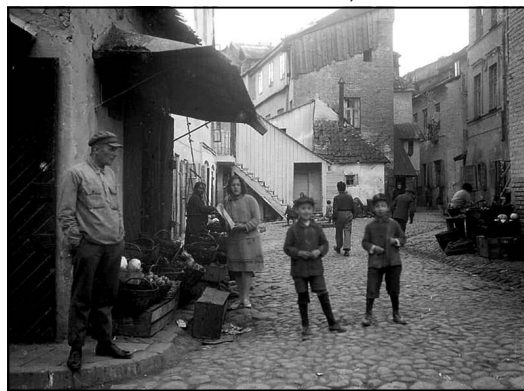
העלה עשב. אבא נשאר עדיין בדירה הריקה שלנו עד הערב, ובפינה עמד ספר התורה אותו הביא אבא הביתה ביום פרוץ המלחמה. הספר היה עטוף כותנת קטיפה בצבע תכלת ועליה אבות יורקומות בזהב.

כשהחשיך היום הסיר אבא את המזוזות ולקח את ספר התורה.

לא רצה להעבירו בעגלה. יחד עם אחי הגדול הלכו שניהם ברחובות הריקים, ונשאו את הספר הקדוש. בדירה בגטו עטף אבא את ספר התורה בסדין. במרוצת הזמן הועברנו מדירה לדירה, פעמים אחדות, תמיד לגרועה יותר. לצרכי קיום היינו מוכרים מן החפצים שהבאנו עמנו, אך ספר התורה העטוף בסדין היה תמיד עמנו. גם הוא בגלות.

וכשבאה שעת חיסול הגטו, במרס 1943, והיה עלינו לעבור למחנה פלשוב, הסיר אבא, לראשונה מזה שנתיים, את הסדין מעל ספר התורה, לקח מספריים בידו, הפנה את עיניו המלאות דמעות הצדה וגזר פעם אחת בקלף ופעם אחת בדש מעילו ואמר: הוואה ספר תורה שנקרע, חייב שתי קריעות. אחר כך לקח את הקיטל הלבן שלו, נשק לספר התורה, נשק ובכה, עטף את ספר התורה והניחו על השולחן. הוא נעל את הדלת ופנה להצטרף לפלוגות העובדים אליה השתייך.

אותו יום ולמחרתו הובאו למחנה בעגלות, מוסתרים מתחת לחבילות ושקי מזונות המיועדים לאלפי הכלואים, מאות

רחוב בקז'ימייז' לפני החורבן

ספרי תורה מהגטו. הם הוסתרו ואוחסנו באחד המחסנים, עד אשר מצאו אותם אנשי הס.ס. אשר עשו מיריעות הקלף סוליות פנימיות למגפיהם, וריפוד לכובעיהם להגנה מחיירות הגשם....

יוסף בוסק

מרכז לחקר השואה באוניברסיטה היגלונית

בחודש שעבר נערכה, בפקולטה ללימודים בינלאומיים שבאוניברסיטה היגלונית הפתיחה הרשמית של המרכז לחקר השואה (CBH UJ). בראש המכון עומדת ד"ר יולנטה אמברוזיביץ-יעקובס, ומטרתו העיקרית היא ללמוד ולחקור, באופן בלתי אמצעי, את השואה ורצח העם באמצעות כנסים, הרצאות, מפגשים, סמינרים, תערוכות ופרסומים.

ראש עיריית קרקוב, פרופ' יצק מייחרובסקי, ציין כי לפני המלחמה 25% מתושביה של קרקוב היו יהודים, ואחרי הכיבוש הגרמני נעלמה אוכלוסייה זו, אחרי מאות שנות היסטוריה משותפת, תרבות והשגים. העיר נותרה ריקה. המרכז יעבוד בשיתוף פעולה הדוק עם מוסדות ומרכזים דומים בישראל, באירופה ובארה"ב.

רקטור האוניברסיטה, פרופ' קרול מושיל, אמר בדברי הפתיחה שלו כי בין הסיבות לפתיחת המרכז היתה העובדה שהשואה היתה חלק מההיסטוריה המשותפת של העם הפולני והיהודי וחלק

גליציה, על שום מה?

קיימת אי בהירות ביחס למונח הגיאוגרפי גליציה (Galicia). במקור, זה שמו של חבל ארץ בצפון-מערב ספרד. ספרד נשלטה בזמנו על ידי אוסטריה, ושלטה בה שושלת Habsburg, עליה אמרו: "אוסטריה מרחיבה את גבולותיה בנישואין על מה שאחרים מנהלים מלחמות". וכך, החבל הדרומי של פולין, שאף הוא היה בשליטת האוסטרים, נקרא גליציה לכבוד גליציה המקורית אשר בספרד.

בשנים 1918-1939 נקרא חבל ארץ זה Małopolska (המערבית והמזרחית). החלק המערבי, בערך מגבול גרמניה (Słask) ועד לגדה המערבית של נהר ה-San נקרא Lodomeira והחלק המזרחי - מהגדה המזרחית של ה-San ועד בערך גבול פולין-אוקראינה - נקרא Galicia אשר בירתה היתה לבוב (Leopolis simper fidelis) עם הפרלמנט של גליציה. קרקוב היתה Stoleczne Niepodległe Królewskie miasto. אוסיף עוד שהיהודים קראו ל-Głodomeria בשם Lodomeria מהמילה הפולנית głąd, שפרושה רעב, ול-Galicia קראו Golicia, מהמילה הפולנית goły, שפרושה - ערום.

דן ערד

קצרים

תערוכת חסידי אומות עולם

בכנסיה שברחוב św. Wojciech שליד הככר המרכזית בקרקוב נפתחה תערוכת "חסידי אומות עולם. עזרת פולנים ליהודים במאופולסקה בשנים 1939-1945". בתערוכה מוצגים 40 תצלומים ורובם מוקדשים למשפחת אולם מהכפר מרקוב שליד ז'שוב, אשר לדעת אוצרי התערוכה מייצגת את הפולנים שנרצחו בשל עזרתם ליהודים. ב-22 במרץ 1944 רצחו הגרמנים ביריות את שמונת בני משפחת אולם, בהם האם ההרה וששת ילדי המשפחה בני שנה עד שש, יחד עם היהודים שהוטרפו על ידם.

יודאיקה במוזיאון של כשנוב

המוזיאון העירוני של כשנוב נמצא ברחוב מיצ'קביץ' 13. המוזיאון הוקם בשנת 1960, ומיום הקמתו יוחד בו מקום לפריטי יודאיקה. פרנסי העיר כשנוב מתגאים כי ברשותם כעשרים פריטי יודאיקה, בהם ספרי תורה מתחילת המאה העשרים, תפילין, כלי בשמים, גביעי יין, קופסת אתרוג, צלחות לליל סדר וחנוכיות (www.muzeum.chrzanow.pl).

"אני פולני, אני יהודי"

איחוד הקהילות היהודיות בפולין יצא לאחרונה במסע פרסום רחב היקף, המציג את המיעוטים החיים בפולין, ביניהם גרמנים, ארמנים, יהודים ואחרים כחלק מהעם הפולני. מסע הפרסום, שבא בעקבות מספר גילויי אנטישמיות שארעו לאחרונה, הוא חלק מפרויקט של האיחוד האירופאי שכותרתו "סיכוי שווה לכל אחד", ומטרתו להציג את הקהילה היהודית כחלק בלתי נפרד מהאוכלוסייה המקומית.

מנהיגי הקהילה היהודית נפגשו עם רעיית נשיא פולין, מרתה קצ'ינסקי, שנתנה חסותה לקמפיין. הקמפיין יכלול מודעות ותשדירי טלוויזיה, בעיקר בערים המרכזיות כמו קרקוב, ורשה וגדנסק, ויושקעו בו כחצי מיליון זלוטי.

אבלים ומשתתפים

בצער המשפחה

על מותה של חברתנו

הלינה ליפקה ז"ל

אבלים על פטירתו של חברנו

הנריק פירסט ז"ל

ומשתתפים בצער המשפחה

אבלים על פטירת חברנו

רישרד ברטוניק -

דוד גולד ז"ל

ומשתתפים בצער המשפחה

מועדון "מכבי" בקרקוב

מועדון מכבי בקרקוב נבט בהשראת האקלים המיוחד ששרר בתחילת המאה העשרים בקרב קומץ צעירים יהודים בעיר, רובם סטודנטים באוניברסיטה ותלמידים בבתי הספר התיכונים. אקלים זה נוצר כתוצאה מהתמורות באירופה במאה הקודמת, וכן קריאותיהם של הרצל ונורדאו להתחדשות גופנית של העם היהודי ויחסם הבלתי אומדן של רוב הספורטאים הפולנים בעיר כלפי הספורטאים היהודים. היוזם המרכזי להקמת המועדון היה הסטודנט הנריק לור, שדגל בפעילות ספורטיבית לשם הנאה מעצם הפעילות.

קבוצת הכדורגל הראשונה של "מכבי" גובשה בעיר מתלמידים יהודים, בני 15-17 ששחקו כדורגל במסגרת קבוצות בתי הספר התיכונים ממלכתיים בעיר, ובעיקר אלה שבקבוצת "רוז'ובי" (=ורודים), נערים ששיחקו ב"שמצ'יאנקה", ושחקנים מ"שדה בירנבאום". הקבוצה פעלה עוד לפני שנרשם המועדון רשמית, ורק משהסכים עו"ד ד"ר אינגני מאהלר לקבל פורמלית את כס נשיאות המועדון, נוסדה "מכבי" רשמית ב-21.7.1909. בשלב זה העזו הצעירים היהודים לשחק מחוץ לרובע היהודי, בשטח "בולוניה" ובפארק הספורט הסמוך, ע"ש ד"ר יורדן.

הופעות ראשוני "מכבי" בבולוניה - בתלבושת תכלת-לבן (בניגוד לצבעי לבן-אדום של הקבוצות הפולניות - "קרקוביה" ו-"ויסלה") - לוו בהתנגדות משני העולמות: הציבור היהודי לעג לצעירים על כי שיחקו בכדור ורגו עליהם ששיחקו בשבת, ומאידך, היו גילוי שנאה מצד הגויים, שלעיתים אף יידו אבנים בספורטאי "מכבי". בתחילה לא היה נגד מי לשחק, כי הקבוצות הפולניות, שהתייחסו בזלזול כלפי היהודים, סרבו להתייצב מול המכבים, אך עם הזמן נמצאו לקבוצה יריבים ראויים. משהורשו ספורטאי הקבוצה להשתמש במגרש "גרונולד" שהוקם ב-1910 ב"בולוניה", החלה התארגנות של מסגרות ענפי ספורט נוספים, ובעיקר אתלטיקה קלה. מספר החברים גדל מ-38 שהיו רשומים בעת יסוד הקבוצה, ל-128 חברים כעבור שנתיים. מלחמת העולם הראשונה הפסיקה את כל הפעילויות.

לאחר המלחמה, בשנותיה הראשונות של פולין העצמאית, השתנה לטובה יחסם של המוסדות העירוניים כלפי "מכבי", ובשנת 1919 קיבל המועדון שטח להקמת מגרש ספורט ברחוב קולטק, לא הרחק ממרכז הרובע היהודי ובקרבת הויסלה. עתה החלה הקבוצה להתרחב ולהתפתח: התארגנו סקציות בענפי ספורט נוספים, של גברים ושל נשים, הושגו השגים ספורטיביים, והורחבו השורות לקליטת נערים ונערות צעירים לקבוצה.

עיקר ההשגים בשנים אלו היו בכדורגל, שהיה ענף ספורט מוביל ובעל עיקר ההשגים בשנים אלו היו בכדורגל, שהיה ענף ספורט מוביל ובעל

יוקרה. וכך, בשנים 1919-1923 זכו כדורגלני "מכבי" בנצחונות על מספר קבוצות מהצמרת הפולנית, וכן על קבוצות זרות. באותן שנים הפכה "מכבי" לגורם בעל השפעה גם במישורים אחרים, למשל, חורף בצ'כוסלובקיה. "מכבי" המשיכה לארגן מופעים בין מועדונים כגון מרוץ אופניים במסלול קרקוב-זקופנה, ארגנה את כינוס יסוד של המועדונים ואגודות הספורט היהודיות לספורט והתעמלות בפולין, והשתתפה באופן פעיל בעבודתן של התאחדויות ספורט ארציות לכדורגל, לאתלטיקה קלה, לסקי ולאופניים ואופנועים.

היו ספורטיבי מיוחד שרר בקבוצה, הווי שנבע מרבוניותם של ענפי הספורט, מהיקפם ההמוני של הפעילויות של אלפי החברים ומריבוי אתרי הספורט השונים בהם נערכו פעילויות אלה. מאות רבות של ספורטאים וחובבי ספורט השתתפו במחנות ספורט למיניהם שאורגנו על ידי "מכבי"

של מדי שנה בשנה, אלפי צופים-אוהדים נהרו לארועים הספורטיביים שאורגנו במגרש הביתי של הקבוצה וכן למשחקי הספורט הבינלאומיים בהם השתתפו חברי "מכבי". במגרשה של "מכבי" נערכו מפגשים, פסטיבלים ונשפים עממיים של ארגונים ומוסדות יהודים וכן אמונים ומשחקים של אגודות ספורט קטנות. עסקני הקבוצה הבולטים, בנוסף על ד"ר לור שהיה נשיאה הראשון של "מכבי" וכהן בתפקיד זה במשך שנים רבות, היו אינג'י. לילינטאל, ד"ר ה. קליינהנדלר, ב. הלפרן, ד"ר מ. קורנגולד, מ. שנברג, ד"ר ק. אוסיק, ד"ר ו. אמרגליק, ה. אפסל, ו. בוטרטייג, ד"ר י. הולנדר, ד"ר ל. זילברברג, ו. מולקנר, ור. סאס. לזכר הארגון וחבריו שהלכו לעולמם ניטעה חורשה על גבעה במודיעין ההיסטורית, בקרבת קברות המכבים הראשונים.

קבוצת אגרוף של מכבי, כפפות אגרוף על ידיהם, בכנר העיר העתיקה

הנהלת מכבי היתה ממייסדיה של ההתאחדות הפולנית לכדורגל בפולין העצמאית, ה-פ.ז.א. (ב-1919), וממייסדי ההסתדרות העולמית של "מכבי" ("ועלטרבאנד מכבי", שהוקם בקרלסבאד ב-1921). עשרים שנה לאחר היווסדה של "מכבי" יכלה היא להתגאות בשלוחות בערי השדה ובמקומות כמו זקופנה, נובי-טארג, צ'ארני-דונאיץ, קריניצה, ראבקה ונובי-סונץ, וכן ביותר מעשרים ענפי ספורט: כדורגל, כדוריד, כדור-עף וכדורסל; אתלטיקה קלה, התעמלות, הוקי קרח, החלקה על קרח, סקי, מזחלות, אגרוף, היאבקות, סייף, טניס, טניס שולחן, שייט, שחיה, כדור-מים, טיפוס הרים, אופנים ואופנועים, מכוניות, רכיבה על סוסים, קליעה ושחמט.

הישגי חברי המועדון בחלק מענפי הספורט הביאו כבוד רב לקבוצה ולעיר:

אצניות מכבי, ובראשם מרילה פרייוואלד וחברותיה מצנדורף, גוטליב, גלזנר ודויטש זכו באליפויות ובתחרויות בין לאומיות; קבוצת כדור-מים, בהרכב י. פורנסקי והאחים יוליאן וזיגמונט ריטרמן, האחים ויקטור ואדולף זולדינגר וא. שנפלד, זכו באליפויות פולין; שחייני מכבי זכו באליפות המחוז ב-1930; רביעיית השייטים ניצחה את אלופי פולין דאז; גולש הסקי המפורסם, מיקנברון, היה אלוף פולין הראשון וזכה במספר תחרויות סקי חשובות, א. שטיגליץ היה אלוף פולין במרוץ על קרח וזכה באליפות פולין במירוץ אופנועים ב-1933.

להישגי מכבי יש להוסיף את הצלחות

ב-1930 פורסמה בקרקוב החוברת **Żydowski Klub Sportowy „MAKKABI” w Krakowie 1909-1929**. לציון 20 שנות פעילות מועדון מכבי בעיר.

חזה מרקוס, בחו של איידור שטיגליץ, ספורטאי רב מעללים—אלוף תחרויות אופנוע, החלקה על קרח, אופניים ועוד, מבקשת מאד לקבל עותק מחוברת זו לצורך צילומה, אם היא נמצאת ברשותו של מי מכם. גם אנו נשמח להעשיר את הארכיון שלנו במסמך חשוב זה. נא לפנות למערכת או לגב' מרקוס בטלפון 03-5350859.

